

Oslo, 15. desember 2014

Forum for Utvikling og Miljø: innspill til Stortingsmelding om næringsutvikling og samarbeid med privat sektor.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) takker for muligheten til å komme med innspill til Stortingsmeldingen om næringsutvikling og samarbeid med privat sektor. Vi mener dette er et godt initiativ som har potensiale til å spille en sentral rolle i å nå det overordnede målet om fattigdomsreduksjon og en bærekraftig utvikling.

For å oppnå dette bør norsk politikk ta utgangspunkt i fem prinsipper:

menneskerettigheter, bærekraftig forvaltning av naturressursene, et godt styresett, et anstendig arbeidsliv og et sterkt sivilsamfunn.

Økonomisk utvikling er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for reduksjon av fattigdom. Vi forutsetter at meldingen vektlegger faktorer som fører til utviklingseffekt av næringsaktivitet, og hvordan Norge skal arbeide for å styrke disse i sentrale samarbeidsland og internasjonale prosesser. Både offentlige oppgaver og andre rammeforhold må inkluderes her. Kapasitet i offentlig forvaltning, samt klar og transparent regulering er viktige dimensjoner.

Nasjonal ressursmobilisering er nødvendig. Her er skatteinngang viktig, og er en kilde til å finansiere investeringer i bærekraftig utvikling. Dessverre benytter mange selskaper seg av komplekse selskapsstrukturer og skatteparadis for å unngå å betale skatt. Dette tapper utviklingsland for kapital og undergraver demokratiske prosesser og politiske systemer. Ulovlig kapitalflukt rammer både rike og fattige land, men det er utviklingslandene og deres befolkning det går mest utover. For at næringslivets investeringer skal komme fattige mennesker i sør til gode må kapitalflukten stoppes.

ForUM mener regjeringen bør ha som mål å prioritere de mest marginaliserte gruppene, og legge til rette for tiltak som når disse. Dette innebærer å styrke sivilsamfunnet, som kan gi en stemme til de mest sårbare gruppene og bidra til å overvåke mulige rettighetsbrudd. Mange fattige land er preget av en svært ulik fordeling av nasjonale ressurser, som for eksempel Sør-Afrika, Angola og Nigeria. Det er viktig at Norges investeringer ikke bidrar til økende ulikhet. Dette kan blant annet gjøres ved gode maktanalyser, tydelige mandat som sikrer innflytelse og deltakelse fra ulike sosiale, økonomiske og etniske grupper.

Stortingsmeldingen må videre sees i sammenheng med Norges utviklingspolitiske mål og tematiske satsninger for å sikre en samstemt og helhetlig utviklingspolitikk.

Ikke minst blir det viktig å være samstemt med arbeidet innen nye utviklingsmål hvor nasjonal ressursmobilisering, bærekraftig energi og teknologioverføring blir viktige

diskusjoner i 2015. ForUM mener at prinsippene for de grunnleggende menneskerettighetene må utgjøre plattformen for Norges arbeid med næringsutvikling i Sør. Regjeringen må derfor legge til grunn analyser som sikrer at investeringer ikke bidrar til å bryte internasjonalt anerkjente menneskerettigheter, men heller fremmer disse.

Meldingen må inkludere politikk og konkrete tiltak på følgende områder:

1. Etablering av arbeidsplasser

ForUM anbefaler regjeringen å:

- prioritere støtte til investeringer i arbeidsintensive og bærekraftige sektorer for å skape arbeidsplasser og fordeling,
- styrke deltakelsen i den formelle arbeidsstyrken, med et særlig fokus på kvinners deltakelse,
- prioritere tiltak som styrker rettighetene til den store andelen som arbeider i uformell sektor,
- støtte initiativ som fremmer organisering blant de som arbeider i uformell sektor og/eller i midlertidige stillinger for eksempel gjennom vikarbyråer og såkalte «labour brokers»,
- legge til rette for investeringer som fremmer et anstendig arbeidsliv med en aktiv fagbevegelse, kollektive forhandlinger og sosial dialog,
- løfte fram ILOs kjernekonvensjoner og legge vekt på at bedrifter som mottar norsk støtte skal respektere disse.

2. Utdanning

ForUM anbefaler regjeringen å:

- styrke de gode utviklingsmulighetene i skjæringsfeltet mellom næringsutvikling og utdanning, spesielt når det gjelder teknisk og yrkesfaglig utdanning og opplæring, spesielt for funksjonshemmede, ungdom og kvinner,
- være en pådriver for større samarbeid mellom norsk næringsliv og yrkesfaglig utdanning i utviklingsland.

3. Energi og naturforvaltning

ForUM anbefaler regjeringen å:

- satse på ny, fornybar energi, samt miljøvennlige off-grid løsninger som gir strøm til de fattigste,
- rette spesiell innsats på næringsutvikling og grønne jobber innen ren og fornybar energi. Slik kan jobbskaping og næringsutvikling bidra til å løse de store

klimautfordringene vi står overfor, noe som igjen vil komme fattige i sør – de som rammest hardest av klimaendringer – til gode. Klimaendringer er et problem av global skala som ikke vil kunne løses uten en massiv opptrapping av fornybar energi, verden over. Samtidig vet vi at fornybar energi kan dekke verdens voksende energibehov og bidra til fattigdomsreduksjon og utvikling,

- overføre erfaringer fra naturforvaltning til de landene hvor det skal satses på næringsutvikling og jobbskaping, slik at bærekraft og langsiktighet underbygger satsingen fra starten av,
- sikre at naturressurser forvaltes bærekraftig slik at de ikke forringes eller forsvinner,
- bruke erfaringene fra regjeringens regnskogsatsing som har vist at god naturforvaltning har bidratt til bedre styresett og redusert fattigdom. Disse erfaringene må videreføres til andre områder som fiskeri-, energi-, natur- og arealforvaltning,
- synliggjøre sammenhengen mellom næringsutvikling og grønne jobber innen fornybar energi og andre utviklingspolitiske mål så som bedre helse, utdanning og likestilling,
- forankre et prinsipp i meldingen om at norsk støtte innen energiutvikling skal fokuseres på fornybar energi- ikke fossil. Her viser vi til Ren Energi for Utvikling, det internasjonale energi- og klimainitiativet Energy+ og gjennom Norfund sine investeringer i fornybar energi.

3. Landbruk

ForUM anbefaler regjeringen å:

- satse på tiltak blant småbønder som skaper forutsigbarhet, et bærekraftig landbruk og fremmer adgangen til lokale og regionale markeder,
- arbeide for kvinners rett til å arve og eie jord, produksjonsmidler og avkastning,
- stimulere næringsutvikling som fremmer lokal matproduksjon,
- innføre tiltak som sikrer at kvinner aktivt involveres i vurderingen av kompensasjon, og eventuell relokalisering, ved tap av jord.

4. Forsikringsordninger og banktjenester for fattige

ForUM anbefaler regjeringen å:

- stimulere tiltak som gjør at fattige får tilgang til finansielle tjenester, inkludert spareordninger, kreditt og forsikring,
- oppfordre til at finansielle tjenester blir tilgjengelig for kvinner, som et ledd i arbeidet for likestilling og et effektivt tiltak for å bekjempe fattigdom.

5. *Urfolk, lokalsamfunn og sivilsamfunnsorganisasjoner*

ForUM anbefaler regjeringen å:

- arbeide for at urfolks menneskerettigheter respekteres når de berøres av nærings tiltak, blant annet gjennom å styrke myndighetenes kompetanse om og kapasitet til å gjennomføre gode konsultasjonsprosesser,
- gjøre ILOs konvensjon 169 om urfolk og stammefolk, samt FNs urfolkserklæring, retningsgivende for norsk støtte til næringsutvikling og investeringer i utlandet.
- engasjere seg for at rettighetene og interessene til grupper som ikke defineres som urfolk, men som har tilknytning til berørt land, skal ivaretas,
- kreve at sivilsamfunnsorganisasjoner og lokalsamfunn blir hørt når de berøres av norske investeringer som mottar offentlig støtte, og kreve særlig tiltak som sikrer kvinner, barn og urfolks menneskerettigheter,
- gi betydelig støtte til kritisk sivilsamfunn og sosiale bevegelser i land hvor Norge og norsk næringsliv har eller vil få et engasjement, og styrke sikkerheten for menneskerettighetsforkjempere. Støtten må skje på lokalt sivilsamfunns premisser,
- aktivt bruke kompetansen norske sivilsamfunnsorganisasjoner besitter når det gjelder å identifisere representative sivilsamfunnsorganisasjoner i de aktuelle landene,
- påpeke viktigheten av et særlig fokus på de spesielle menneskerettighets- og folkerettsutfordringene selskap står overfor i konflikt eller post-konflikt situasjoner,

6. *Politisk samstemthet og næringslivets samfunnsansvar*

ForUM anbefaler regjeringen å:

- styrke kompetansen om korrupsjon, og årsakene til denne, innføre tiltak for å overvåke og bekjempe korrupsjon i tilknytning til næringslivssatsningen i utviklingsland,
- kreve høye standarder for norsk næringsliv når det gjelder respekt for menneskerettigheter, begrenset karbonavtrykk og hensyn til miljøet, herunder etterlevelse av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper,
- kreve en grundig aktsomhetsvurdering av selskapene, basert på FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter av det aktuelle prosjektet når selskap søker om støtte for å etablere seg i utviklingsland. Denne skal legges til grunn for tildeling og inngå i grunnlaget for årlig resultatrapportering. Det vil få konsekvenser for selskapene dersom målene ikke nås,
- utvide kravene til rapportering for selskapene som mottar regjeringens ulike støtteordninger. Rapporteringen må inkludere bred, ikke-finansiell rapportering, inkl. hvordan selskapenes virksomhet bygger opp under mål på menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. Rapportene skal utformes slik at resultatene er sammenlignbare

og kan vise utvikling over tid innad i selskapet, og mellom ulike selskap. Videre skal land-for-land rapporteringen integreres,

- allokere ressurser til utenriksstasjoner og departement for å veilede næringslivet i situasjoner hvor det er høy risiko for folkeretts- og menneskerettighetsbrudd, som regjeringen vektlegger i Meld. St. 10 (2014-2015),
- være en pådriver for internasjonale mekanismer for fordeling i internasjonale prosesser som Finance for development og de nye utviklingsmålene Post2015,
- iverksette konkrete tiltak som ivaretar barns rettigheter på arbeids- og markeds plasser, og i samfunnet som helhet slik disse fremkommer i Child Rights and Business Principles (CRBP).

7. *Kvinner spiller en nøkkelrolle*

ForUM anbefaler regjeringen å:

- identifisere ulike kulturelle, sosiale, økonomiske og juridiske barrierer som hindrer kvinner i utviklingsland i å utnytte sitt potensiale. Den vil fortløpende vurdere og prøve ut tiltak for å motvirke disse. Regjeringen vil stimulere til målrettede tiltak for å styrke kvinners kompetanse og posisjon i arbeidsmarkedet, sikre kvinners deltakelse i arbeidslivet, blant annet gjennom rettigheter knyttet fødsel og barselstid, barnehager,
- kreve at norsk næringsliv aktivt arbeider for å øke andel kvinnelige ansatte, inkludert i ledende stillinger,
- gjøre UN Women Empowerment Principles kjent for norske næringsliv.

8. *Skattlegging og åpenhet*

ForUM anbefaler regjeringen å:

- føre en offensiv utviklingspolitikk for å støtte utviklingslands institusjonelle kapasitet og forbedring av skattesystemer, herunder styrke programmet «Skatt for Utvikling»,
- styrke de nasjonale retningslinjene for land-for-land-rapportering, slik at disse gjelder for alle norske selskap og datterselskap, uavhengig av hvilket land selskapet opererer i, og uavhengig av hvilken sektor selskapet tilhører,
- pålegge norske selskaper å være åpne om sine reelle rettighetshavere. Dette vil si de fysiske personene i styret, de fysiske personene som representerer de største eierne i selskapet, og personene som jobber i ledelsen i selskapene,
- styrke det internasjonale skattesamarbeid under FN gjennom opprettelsen av en mellomstatlig skattekomité som skal utarbeide forslag til global land-for-land rapportering, åpne eier-registre, systemer for informasjonsutveksling av skatteinformasjon, investeringsavtaler og skatt, skatteinsentiver, og skattelegging av utvinningsindustrier,

- støtte det internasjonale arbeidet med å sikre automatisk informasjonsutveksling av skatteinformasjon,
- arbeide for en internasjonal konvensjon mot skatteparadiser og bygge nettverk med andre land for å øke det internasjonale presset i kampen mot skatteparadiser,

Med vennlig hilsen

Daglig leder

Andrew Preston

Forum for Utvikling og Miljø

andrew.preston@forumfor.no

+47 481 40 849

www.forumfor.no